

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДІ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Стрімке поширення транскордонних фінансових потоків в умовах глобалізації, економічної нестабільності та воєнних викликів актуалізує проблематику забезпечення економічної безпеки держави й захисту національних економічних інтересів [1], адже зростання обсягів незаконного переміщення товарів через державний кордон завдає суттєвих збитків національній економіці. Митна безпека як невід'ємна складова економічної безпеки держави спрямована на захист національних економічних інтересів, протидії контрабанді і незаконному імпорту. Завдяки ефективній роботі митних органів можна не лише мінімізувати ризики бюджетних витрат, а й забезпечити прозорість економічних процесів [2].

Сучасна система митного регулювання перебуває під впливом значної кількості викликів, серед яких можна виділити недоліки в управлінні митними платежами, ризики корупції, тіньовий імпорт, вплив зовнішньоекономічних чинників [3], що в сукупності призводить до зниження ефективності митного контролю та вимагає негайного вирішення. Підвищення ефективності митного контролю в умовах всеохопної цифрової трансформації соціально-економічних відносин можна досягти завдяки цифровізації митних процедур. Впровадження інтелектуальних систем аналізу даних, електронного декларування та автоматизованого управління митними ризиками варто розглядати не лише як технологічне оновлення адміністративних процесів, а як стратегічний пріоритет державної політики у сфері митної складової економічної безпеки держави для підвищення ефективності контролю за переміщенням товарів і послуг через митний кордон, підвищення прозорості роботи митних органів та узгодження національних норм із міжнародними стандартами та стандартами Європейського Союзу [4, 5].

Однією із найгостріших проблем економіки України є контрабанда, що створює суттєві перешкоди для економічного розвитку, призводить до значних втрат надходжень до державного бюджету, активно підживлює тіньову економіку, посилюючи корупційні та кримінальні зв'язки. Основними механізмами, за допомогою яких реалізуються ці схеми, є маніпуляції з митною вартістю товарів, використання підставних («фіктивних») отримувачів, так званий «перерваний транзит» та зростання обсягів незаконного обігу підакцизної продукції [6].

Статистичні дані Державної митної служби України підтверджують значні коливання у динаміці виявлених правопорушень. За підсумками 2023 року відбулося збільшення обсягів правопорушень більш ніж у 2 рази порівняно з 2022 роком: зафіксовано 8 843 порушення митних правил, а загальна вартість вилучених предметів сягнула вражаючих 9,1 млрд грн [7]. Така тенденція пояснюється не лише підвищеною активністю тіньового сектору, а й вимушеною перебудовою логістичних маршрутів [8]. Через блокування морських шляхів, основний тиск та митні ризики перемістилися на пункти пропуску, розташовані вздовж західного сухопутного кордону України.

² Тези підготовлено в межах виконання НДР молодих учених «Розробка стратегії цифрового майбутнього України: безпековий вимір економічного розвитку», державний реєстраційний номер 0126U000632

Суттєвим фактором, що впливає на обсяги контрабанди, є впровадження цифрових технологій у систему митного контролю. Одним із найефективніших цифрових інструментів є система NCTS (New Computerised Transit System), яка дозволяє в режимі реального часу синхронізувати дані між митними органами України та 36 країн Європи, що мінімізує ризики використання схеми «пересорт», коли під час транзиту дорога продукція за документами перетворюється на сировину або дешевий товар [9].

Поряд із системою NCTS, вагомим інструментом мінімізації митних правопорушень є розширення мережі стаціонарних скануючих систем на пунктах пропуску. За даними Міністерства фінансів України, автоматизація процесу сканування вантажів дозволяє здійснювати неінвазивний контроль, що скорочує час оформлення та водночас підвищує рівень виявлення прихованих вкладень [10].

Таким чином, використання сучасних цифрових технологій автоматизованого аналізу ризиків і постмитного аудиту сприяє зменшенню впливу людського фактора, підвищенню ефективності митного контролю та збільшенню бюджетних надходжень. У сучасних умовах зростаючих глобальних викликів і загроз цифровізація митного контролю відіграє суттєву роль у мінімізації митних ризиків, протидії контрабанді та є важливою складовою забезпечення економічної безпеки держави й адаптації митної системи України до європейських стандартів.

Література

1. Maslii O., Buriak A., Chaikina A., Cherviak A. Improving conceptual approaches to ensuring state economic security under conditions of digitalization. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2025. Vol. 1 (13 (133)). P. 35 – 45. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2025.319256>.
2. Осіпчук Д. С., Підгорний О. Ю., Підгорний Я. Ю., Зборовський М. О., Ковалок Р. І. Митна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 4 (110). С. 12–17. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-12-17](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-12-17).
3. Захожай К. В., Рудик Н. В., Сивульська Н. М. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди. *Проблеми економіки*. 2024. №1 (59). С. 112–120. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-112-120>.
4. Onyshchenko S., Hlushko A., Maslii O., Chumak O. Digital transformation of the national economy in the context of information environment development in Ukraine. *Transformations of national economies under conditions of instability*. Tallinn, Estonia, Scientific Route OÜ. 2024. P. 169–197. DOI: <https://doi.org/10.21303/978-9916-9850-6-9.ch6>.
5. Онищенко С.В., Маслій О.А. Цілі цифрового десятиліття ЄС як стратегічні орієнтири цифрової трансформації України. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 2 (59). С. 307–314. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-42>.
6. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на стан надходжень митних платежів. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/blog/zagalne-20/post/vpliv-zovnishnikh-ta-vnutrishnikh-faktoriv-na-stan-nadkhodzhen-mitnikh-platezhiv-u-chervni-2025-roku-2258>.
7. Підсумки роботи щодо боротьби з контрабандою у 2023 році. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua>.
8. Маслій О., Галушка Р. Ієрархічний аналіз ризиків і загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2025. №. 198. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.198.69-75>.
9. Як працює «митний безвіз» і що він змінює. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/>.
10. Звіт про стан реалізації заходів з технічного облаштування кордону. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua>.